

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (2016–2018 РР.)

ACTIVITY OF INSURANCE COMPANIES ON THE FINANCIAL SERVICES MARKET OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT (2016–2018)

УДК 368.029

Фролов С.М.

д.е.н., професор, завідувач кафедри
державних, місцевих
та кооперативних фінансів
Університет митної справи та фінансів

Сосенкова К.Р.

студентка
Університет митної справи та фінансів

У статті розкрито теоретичні основи становлення ринку фінансових послуг України. Було досліджено роль страхових компаній у розбудові фінансового ринку України. Проаналізовано функціонування страхових компаній на ринках фінансових послуг зарубіжних країн та проведено огляд розвитку фінансового ринку України. На основі аналізу основних показників діяльності страхових компаній на ринку фінансових послуг України було визначено фактори, які впливають на його розвиток. Оцінено можливості розвитку українського страхового ринку відповідно до європейських вимог. Виділено основні проблеми неефективного розвитку вітчизняного ринку страхування у світовому просторі та запропоновано основні шляхи активізації розвитку страхового ринку в Україні. Оскільки страхові компанії страхують ризики інших суб'єктів фінансового ринку, підвищуючи рівень фінансової безпеки на ньому, то подальшого розроблення та доопрацювання потребують питання не тільки розвитку страхового сектору, а й стабілізації функціонування страхових компаній на ринку фінансових послуг.

Ключові слова: страховий ринок, міжнародний страховий ринок, страхові ризики, страховальні премії.

В статье раскрыты теоретические основы становления рынка финансовых услуг Украины. Исследована роль страховых компаний в развитии рынка Украины. Проанализировано функционирование страховых компаний на рынках финансовых услуг зарубежных стран и проведен обзор развития финансового рынка Украины. На основе анализа основных показателей деятельности страховых компаний на рынке финансовых услуг Украины были определены факторы, влияющие на его развитие. Оценены возможности развития украинского страхового рынка в соответствии с европейскими требованиями. Выделены основные проблемы неэффективного развития отечественного рынка страхования в мировом пространстве и предложены основные пути активизации развития страхового рынка в Украине. Поскольку страховые компании страхуют риски других субъектов рынка, повышая уровень финансовой безопасности на нем, то дальнейшей разработки и доработки требуют вопросы не только развития страхового сектора, но и стабилизации функционирования страховых компаний на рынке финансовых услуг.

Ключевые слова: страховой рынок, международный страховой рынок, страховые риски, страховочные премии.

The place of the insurance market in the financial system is due both to the role of various financial institutions in financing insurance protection, and their importance as objects of placement of investment resources of insurance organizations and maintenance of insurance, investment and other activities. The article reveals the theoretical foundations of the formation of the Ukrainian financial services market. The role of insurance companies in the development of the financial market of Ukraine was investigated. The analysis of the operation of insurance companies in the financial services markets of foreign countries and an overview of the development of the financial market of Ukraine. The theoretical and practical aspects of the development and formation of the insurance services market in modern conditions and development of the insurance market in the financial market of Ukraine are researched. After analyzing the main indicators of the activity of insurance companies in the Ukrainian financial services market, factors influencing its development were identified. The possibilities of development of the Ukrainian insurance market according to European requirements are estimated. The analysis of the theoretical bases of the activity of insurance companies on the Ukrainian financial services market and the involvement of the insurance business experience has been carried out. The main problems of ineffective development of the domestic insurance market in the world space are highlighted and the main ways of activating the development of the insurance market in Ukraine are proposed. Without diminishing the importance of the results obtained, it should be noted that the activity of insurance companies in the financial services market in terms of its main areas is still not sufficiently investigated. Since insurance companies insure the risks of other entities in the financial market, raising the level of financial security on it, further development and revision requires not only the development of the insurance sector, but also the stabilization of the operation of insurance companies in the financial services market.

Key words: insurance market, international insurance market, insurance risks, insurance premiums.

Постановка проблеми. Ринок фінансових послуг є найважливішим складником економіки країни. Від його стану та ефективності функціонування залежить економічний розвиток країни загалом. Наявний в Україні страховий сектор ще не спроможний повною мірою виконувати свої функції на макроекономічному рівні: забезпечити безперервність суспільного відтворення, звільнити державу від додаткових витрат, стимулювати науково-технічний прогрес, інвестувати в економіку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначенням основних проблем страхового ринку України та шляхів їх вирішення займалися такі

вітчизняні вчені, як: В.Д. Базилевич, Л.Л. Позднякова, В.М. Іванов, В.М. Опарін, О.Д. Василик, Ж.В. Гарбар, Т.А. Говорушко, О.С. Журавка, І.О. Лютий та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні впливу страхових компаній на становлення ринку фінансових послуг в Україні та визначенні можливих напрямів подальшого формування фінансового ринку за участю страховиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні на ринку фінансових послуг склалася низка тенденцій і напрямів розвитку, що суттєво

впливають на якість і специфіку послуг фінансових установ. На фінансовому ринку страхові компанії виступають не тільки страховиками і фінансовими посередниками, а й фінансовими інвесторами [1]. Для аналізу страхового ринку необхідно визначити динаміку кількості страхових компаній та рівень їх концентрації (табл. 1).

Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення: відбулося зменшення на 29 страхових компаній з 2016 р. до 2018 р. Також спостерігається низький рівень розвитку страхування життя.

Причиною низького рівня розвитку страхування життя є те, що населення України не має вільних коштів та довіри до страхової системи загалом [4].

На макроекономічному рівні розвиток страхового ринку насамперед характеризується таким показником, як рівень проникнення страхування (співвідношення страхових премій до ВВП), динаміка якого відображена на рис. 1.

Рівень проникнення страхування допомагає оцінити вплив страхування на соціально-економічний розвиток суспільства загалом. Аналі-

зуючи дані рис. 2.3, можна дійти висновку, що з 2016 р. до 2018 р. цей індикатор постійно зменшувався: з 1,48% у 2016 р. до 1,39% у 2018 р. Для порівняння: у Німеччині цей показник за підсумками 2018 р. становив 6,84%, у США – 8,1%, у Великобританії – 11,5%, у Польщі – 4,6%, у Болгарії – 3,1%.

Тому можна дійти висновку, що загалом рівень проникнення страхування в Україні перебуває на недостатньому рівні.

Ще одним аргументом на користь низького рівня соціальної захищеності українців є показник щільності страхування – розмір страхової премії на душу населення (рис. 2).

В Україні зазначений показник перебуває на низькому рівні. Так, наприклад, в Україні найбільше значення суми страхових премій на душу населення за досліджувані роки становило 42,90 дол. США у 2018 р., а найменше – 32,26 дол. США у 2016 р.

Перейдемо до аналізу основних показників страхової діяльності компаній на ринку страхових послуг України у 2016-2018 рр. (табл. 2).

Таблиця 1

Динаміка кількості страхових компаній та їх концентрації на страховому ринку України у 2016–2018 рр., одиниць

Найменування	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 р. від	
				2016	2017
Страхові компанії, у т.ч.:	310	294	281	-29	-13
non-life	271	261	251	-20	-10
у % до загальної кількості страхових компаній	87,4	88,8	89,3	1,9	0,5
life	39	33	30	-9	-3
у % до загальної кількості страхових компаній	12,6	11,2	10,7	-1,9	-0,5

Джерело: складено за даними [2; 3]

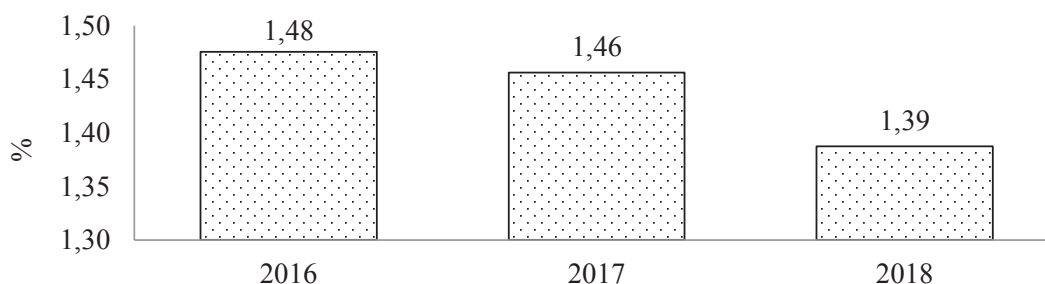

Рис. 1. Рівень проникнення страхування в Україні у 2016-2018 рр.,%

Джерело: складено за даними [2; 3]

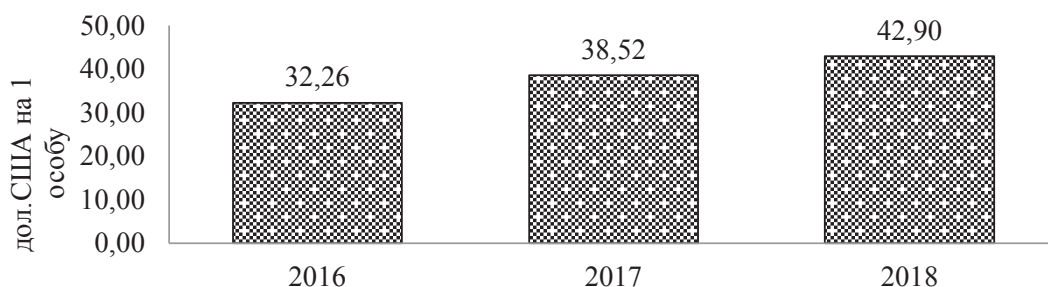

Рис. 2. Щільність страхування в Україні у 2016-2018 рр., дол. США на особу

Джерело: складено за даними [2; 3]

Динаміка показників страхової діяльності у 2016–2018 рр.

Найменування	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 р. від		Темп приросту 2018 р. до,%	
				2016	2017	2016	2017
Валові страхові премії, млн. грн	35170	43432	49368	14198	5936	40,4	13,7
Валові страхові виплати, млн. грн	8840	10537	12863	4023	2326	45,5	22,1
Рівень валових страхових виплат, %	25,1	24,3	26,1	1,0	1,8	–	–
Чисті страхові премії, млн. грн	26464	28494	34424	7960	5930	30,1	20,8
Чисті страхові виплати, млн. грн	8561	10257	12433	3872	2176	45,2	21,2
Рівень чистих виплат, %	32,3	36,0	36,1	3,8	0,1	–	–

Джерело: складено за даними [2; 3]

Обсяги валових страхових премій з 2016 р. по 2018 р. поступово збільшувалися: так, у 2018 р. їхній обсяг становив 49 368 млн. грн., що на 14 198 млн. грн. або 40,4% більше, ніж у 2016 р. Так само у досліджувані роки зростали й обсяги валових страхових виплат: з 8 840 млн. грн. у 2016 р. до 12 863 млн. грн. у 2018 р., в загальному розмірі на 4 023 млн. грн. або 45,5% за період. При цьому збільшився й відносний показник – рівень валових страхових виплат: з 25,1% у 2016 р. до 26,1% у 2018 р., тобто на 1,0% за 2016-2018 рр. (рис. 1).

Чисті страхові премії станом на 31.12.2018 р. становили 34 424 млн. грн., що на 7 960 млн. грн. або на 30,1% більше за показник у 2016 р. При цьому чисті страхові виплати демонструють протягом досліджуваного періоду більші темпи зростання: з 8 561 млн. грн. у 2016 р. до 12 433 млн. грн. у 2018 р., тобто на 3 872 млн. грн. або 45,2% за період.

Натепер розвиток страхового ринку стри-мує низка проблем, які необхідно вирішити для подальшого ефективного функціонування страхового ринку та його розвитку:

- відсутність довіри населення до страхових компаній та низький рівень володіння інформацією про стан і можливості страхового ринку;
- низький рівень забезпеченості страхових вкладень;
- низький рівень капіталізації страховиків;
- невеликий рівень забезпечення відповідальності за великі застраховані ризики;
- несприятлива політична та економічна ситуація в країні;
- необґрунтований витік грошових коштів з України;
- знецінення національної валюти;
- неефективне регулювання страхової діяльності з боку держави;
- відсутність чіткої стратегії розвитку страхового ринку;
- сучасний стан страхового ринку не повною мірою відповідає тенденціям розвитку світового страхового ринку [5].

В Україні сьогодні також актуальним залишається питання розвитку страхового захисту як

окремого напрямку державного регулювання розвитку бізнесу і підприємництва в різних галузях народного господарства, тобто шляхом прийняття спеціальних законів, визначення обов'язкових видів страхування, регламентації діяльності страхових організацій [6].

Для того щоб на українському страховому ринку покращилася ситуація, необхідно застосувати такі заходи:

- відновлення довіри населення до страховиків, що вимагає серйозних, зрозумілих для потенційних клієнтів гарантій повернення вкладених коштів і нарахованих на них відсотків;
- посилення контролю за діяльністю страховиків з боку органів страхового нагляду, застосування ними своєчасних заходів, які попереджують неплатоспроможність страховиків;
- створення нормативної бази, яка регулює права, обов'язки та відповідальність сторін за договорами перестраховування;
- стабілізація фінансового стану всіх суб'єктів економіки та населення;
- удосконалення організаційної структури та створення інфраструктури страхового ринку на рівні світових вимог [7].

Висновки з проведеного дослідження. Страховий ринок України має великий потенціал розвитку. Таким чином, в Україні необхідно підвищити роль і значення страхування як механізму надання гарантій підприємницької діяльності та соціального захисту населення. Усунення негативних чинників шляхом вирішення названих проблем забезпечить стабільний розвиток страхового ринку та національної економіки, сприятиме подальшій інтеграції України до світових страхових ринків.

Перспективи розвитку ринку страхування в Україні залежатимуть від подальшого удосконалення законодавчої бази, що регулює не тільки сферу страхування, а і загалом усі види діяльності, зокрема розвиток недержавного пенсійного страхування, страхування життя, медичного страхування, іпотечного кредитування, а також від створення сприятливої системи функціонування інституту страхових посередників, покращення страхової культури та підвищення довіри до страховиків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пономарьова О.Б. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №5. С. 814-817.
2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2019).
3. Підсумки діяльності страхових компаній України URL: <http://forinsurer.com.ua> (дата звернення: 07.05.2019).
4. Нагайчук Н.Г. Фінанси страхових компаній: навч. посібник. Київ: УБС НБУ, 2010. 527 с.
5. Рудь І. Аналіз страхового ринку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 856-859.
6. Юхименко В.М. Ринок страхових послуг: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 3. С. 44-48.
7. Воронкова О.М., Кішик Т.В. Аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України: комплексний підхід. *Фінанси, грошовий обіг, кредит*. 2017. Випуск 33(1). С. 284-293.

REFERENCES:

1. Ponomarjova O.B. (2015) Vyznachennja problem strakhovogho rynku ta jikh vyrishennja [Determina-

tion of the problems of the insurance market and their solution]. *Global and national issues of ecology*. No. 5. pp. 814-817.

2. National Commission for the regulation of state regulation of financial services markets: official website. URL: <https://www.nfp.gov.ua> (accessed 01 may 2019).

3. Summary of activity of insurance companies of Ukraine URL: <http://forinsurer.com.ua>. (accessed 07 May 2019).

4. Nagaychuk N.G. (2010) *Finansy strakhovykh kompanij: navch. posibnyk*. [Finance of insurance companies: educator. manual]. Kyiv: UBS NBU, pp. 527.

5. Rudj I. (2016) *Analiz strakhovogho rynku Ukrajinjy* [Analysis of the insurance market of Ukraine]. *Global and national issues of ecology*. No 10. pp. 856-859.

6. Jukhymenko V.M. (2016) *Rynok strakhovykh poslugh: svitovi tendenciji ta perspektvyv rozvytku v Ukrajinjy* [Market of insurance services: world trends and prospects of development in Ukraine]. *Investments: practice and experience*. No. 3. pp. 44-48.

7. Voronkova OM, Kishik T.V. (2017) *Analiz dijaljnosti strakhovykh kompanij na finansovomu rynku Ukrajinjy: kompleksnyj pidkhid* [Analysis of the activity of insurance companies in the financial market of Ukraine: an integrated approach]. *Finance, money circulation, credit*. vol. 33 (1). Pp. 284-293.

Frolov Serghij

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of State, Local and Cooperative Finance
University of Customs and Finance

Sosenkova Kateryna

Student
University of Customs and Finance**ACTIVITY OF INSURANCE COMPANIES ON THE FINANCIAL SERVICES MARKET OF UKRAINE:
PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT (2016–2018)**

The purpose of the article. The financial services market is an essential component of the country's economy. The economic development of the country as a whole depends on its state and on the efficiency of its functioning. The existing insurance sector in Ukraine is not yet able to fully perform its functions at the macroeconomic level: to ensure the continuity of social reproduction, to free the state from additional costs, to stimulate scientific and technological progress, to invest in the economy. The purpose of the study is to substantiate the influence of insurance companies on the formation of the financial services market in Ukraine and to identify possible areas for further formation of the financial market with the participation of insurers.

Methodology. When writing the work used as general scientific, and specific methods of scientific knowledge. The following techniques are used in the work: comparison, induction and deduction, scientific abstraction (for studying and generalization of theoretical and practical foundations for the formation and development of the insurance services market; analysis and synthesis (in the study of the essence of the insurance services market); econometric and statistical methods, mathematical method (in assessing the current state of the financial services market and insurance market in Ukraine), statistical and graphical methods (to identify predictive indicators of the development of the insurance services market).

Results. The insurance market of Ukraine has a great potential for development. Thus, in Ukraine, it is necessary to strengthen the role and importance of insurance as a mechanism for guaranteeing entrepreneurial activity and social protection of the population. Elimination of negative factors in solving these problems will increase the level of development of the insurance market and the national economy, contributing to Ukraine's further integration into world insurance markets.

The prospect of the development of the insurance market in Ukraine is drawn from the further improvement of the legislative framework, which regulates not only the insurance sector but also, in general, all types of activities, the development of non-state pension insurance, life insurance, health insurance, mortgage lending, as well as the favorable system of functioning of the institution insurance intermediaries, improvement of insurance culture of container, trust to insurers.

Practical implications. The specificity of insurance determines the direct connection of the insurance market with the finances of enterprises, population finances, the banking system, the state budget and other financial institutions, in which the insurance is realized, while, for example, health insurance is at the stage of birth. Therefore, the theme of graduation work is relevant.

Value/originality. Without diminishing the importance of the results obtained, it must be ruled out that the activities of insurance companies in the financial services market in terms of its main areas will not be sufficiently explored. Therefore, further development and revision requires not only the development of the insurance sector, but also the stabilization of the functions of insurance companies in the financial services market.